

“Droschak”
 ORGANE
 de la Fédération
 Révolut. Arménienne.

ԻՐՈՇՄԻԿ

Adresse:
 G. Z. Droschak
 Rédaction du "Droschak"
 A. R. F. L. U. P. I. 37
 GENEVE (Suisse)
 LIBRARY

“ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈՒՍԿԱՆ ԴԱՂՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ” ՕՐԳԱՆ

Շ Է Կ Օ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վրէժ» կենդրոնական
 Կօմիտէն իր խորին ցան է յայտնում իր ընկե-
 րակից **ՇԷԿՕՒ** վրայ կատարած ոճի ընդմիջումը:

Պաշտօնապէս յայտարարում է, որ այդ գա-
 զանային սպանութիւնը համարում ոճի ընդմիջում
 ծ ու թ ի լ ն՝ դրդած անձնական ատելութիւնից.
 Շէկօն յեղափոխական գործի դէմ ոչ մի յան-
 ցանք չէր գործած:

Ոճրագործները անյայտացել են:

Մեր դժբաղդ ընկերոջ յեղափոխական գոր-
 ծունէութեան մասին կը գրենք յօտիկ ապագայում:

Հ. Յ. ԿԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «ՎՐԷՉ»
 ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՕՄԻՏԷ:

ՅՈՅՆ-ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կատարեց: Ձեռնոցը ներուցաւ, և հազարաւոր լե-
 դիօնները տարրային հոսանքի նման մղեցին դէպի ա-
 հաւոր մենամարտութեան կրկեսը: Կատարեց այն, ինչ
 որ սպասուում էր, այն, ինչ որ վաղուց ձակատագրական
 էր դարձել: Զօգնեցին Յունաստանին տասնեակ տարի-
 ների նրա խաղաղ ջանքերը, չօգնեցին նրան իր ան-
 վերջ յորդորներն ու սպառնալիքները: Դիպլոմատիայի
 քար ու ապառաժ սիրտը անզգայ մնաց . . . Ինչ էր
 մնում անել: Մի վե՛հ նպատակ էր դրած նրա առաջ
 արիւնակից եղբայրների ստրկական շղթաները վաղուց
 է, օգնութիւն էին գոչում, վաղուց է Մայր-Հայրենիքը
 փայփայում էր նրանց վերջնական ազատութեան գա-
 դափարը: Ազատել այդ ստրուկ եղբայրներին, թէկուզ
 լինի դա ամենածանր զոհողութիւնների գնով . . . Այո՛,
 արդէն լցել էր բաժակը, Յունաստանը չտատանեց
 և առաջ սլացաւ: Երկու ախոյեանները ելան դէմ-յան-
 դիման, մէկն իբրև արդարութեան ջատագով, միւսն
 իբրև խաւարի ու բռնակալութեան մարմնացում: Կռի-

ւր անհաւասար է: Մի կողմում փոքրաթիւ զօրք, միւս
 կողմում՝ զօրքերի ճնշող առաւելութիւն: Սակայն թըշ-
 նամու քանակական առաւելութիւնը սարսափելի չէր.
 առիժ կտրեցին հէլլենները, հարածին հարած հասց-
 րին, տարան մի շարք փայլուն յաղթութիւններ: Բաղ-
 դը սկզբներում ժպտում էր Յունաստանին, որպէսզի,
 պաշտ, շուտով երես դարձնէր նրանից. այսօր հեռա-
 դիրը յամառութեամբ միմիայն թիւրքական յաղթու-
 թիւնների մասին է գուժում: Յունաստանի մայր հողը
 ոռոգւեց իր հարազատ զաւակների արիւնով. թշնամու
 զօրքերը մորեխի նման պատեցին երկրի մի մասը, գրա-
 ւեցին Թեսալիայի դաշտավայրը և բանակ հաստա-
 տեցին Լարիսայում:

Պատերազմ է իր բոլոր արհաւիրքներով. հրդեհը բո-
 ցավաւում է, սաստկանում, մարդիք կոտորում են
 ճանձերի պէս: Մարդիկ կոտորում են . . . ցնծացէ՛ք
 բաշխօղակ դիպլոմատներ, ձեր փառաբանած համե-
 րաշխութեան արդիւնքն է սա: Համաձայնութիւն պո-
 ռացիք սկզբից մինչև վերջ, արևելեան ամբողջ ողբեր-
 գութեան ընթացքում, իսկ այնտեղ շարունակ հոսեց
 արդարների անմեղ արիւնը: Համաձայնութիւն պոռա-
 ցիք, բայց երբէք չբռնեցիք անիրաւութեան ու բռնու-
 թեան ձեռքը, երբէք չխրատեցիք արիւնուշտ մար-
 դասպանին: Եւ համաձայնութիւն հռչակելով, դուք
 մղեցիք Յունաստանին պատերազմական փոթորիկնե-
 րի դաշտը ու այդ ահռելի ոճիրով պսակեցիք ձեր
 արիւնալից սիրագործութիւնների եղբրական շարքը:
 Պարծեցէ՛ք ուրեմն ձեր ժողովրդասպան համաձայնու-
 թեան պտուղներով, պարծեցէ՛ք, որ այսօր թնդանօթ-
 ների մահաշունչ որոտը դղրդեցնում է աշխարհը, որ
 հազարաւոր մարդ-արարածների կարմիր արիւնով շա-
 ղախուում են լեռներն ու ձորերը, պարծեցէ՛ք ձեր այդ
 գազանային յաղթանակներով:

«Յունաստանը յետ է նահանջում» — կայծակի ա-
 րագութեամբ սլացաւ դէպի ամեն կողմ, խորին դաւ-
 նութիւն ու կսկիժ պատեց բոլոր ազնիւ սրտերին: Իսկ
 սեւահամբաւ թիւրքամոլների բանակում թնդաց դիւա-
 կան քրքիջը . . . «Պապանձեցէ՛ք լեզուներ, Թիւրքիան տա-
 կաւին կանգուն է, ուժեղ, կազմ ու պատրաստ»:

Այո՛, կարող էք հրձել, դուք, սուլթանական բռնա-
 կալութեան ամեն կարգի երկրպագուներ: Եւ ի՞նչպէս

ՀՏրճւիք. Եւրոպան իր խնամակալութեան տակ է առել Մեծ-Մարդասպանին, ձեր սիրեցեալ Սուլթան-Համիդին: Նա կազմակերպում է և իր կատարելագործած հրացաններով ու թնդանօթներով կուրի դաշտ է հանում տաճկական գնդերը: Միւս կողմից նա ջանք է թափում անանցանելի խոչընդոտներ՝ դնել փոքրիկ Յունաստանի առաջ, որը առանց այն էլ իր ջնջին ուժերով պարտութիւն է կրում: Տեսէ՛ք, Սալոնիկը, ուր Յունաստանը աւելի աջող պատերազմական գործողութիւններ կարող էր մղել, անմատչելի են դարձնում յունական նաւերին . . . Այո՛, քրքջացէ՛ք, սուլթանի խնկարկուններ, Եւրոպան այսօր բացարձակ դահճապետի դեր է ստանձնել մի փոքրիկ քրիստոնեայ ժողովրդի դիմաց, քրքջացէ՛ք, սակայն . . . դեռ ամեն բան վերջացած չէ:

Ի՞նչ կը լինի վաղը—չենք կարող գուշակել: Ո՛ր է տանում մեզ դէպքերի ճակատագրական հոսանքը: Արդեօք գուռով դիպումատիային պիտի՞ յաջողի իր ամենակարող «համերաշխութեան» շնորհիւ սահմանափակել պատերազմի թատրը: Չենք հաւատում. թող սրաքւին դիւանագէտները, թող կաշուց դուրս գան, այսուհետեւ այլևս ոչ մի պարզամիտին չեն կարող համոզել, որ նրանց ողբալի համերաշխութիւնը դրական արդիւնք կը տայ:

Երբէ՛ք: Երեկեայ փաստերը պերճախօս վկաներ են: Այդ համերաշխութիւնը չկարողացաւ խանգարել պատերազմի ժայթքումը, նա չպիտի կարողանայ և արգելք լինել նրա տարածման:

Մեն-մենակ է այսօր Յունաստանը: Թշնամու անհամար գնդերի դէմ մեն-մենակ կուռում է նա յուսահատաբար և կոտորում է: Այո՛, բայց հերոսական, անվեհեր դիմագործութիւնից յետոյ, փառքով ու պատուով է կոտորում. . . Կեցցէ՛ք դուք, հայրենիքի քաջարի պաշտպաններ, դուք ապացուցիք, որ ձեր քաջ պապերի արժանաւոր սերունդն էք, դուք ցոյց տւեցիք, որ դիւցապնաբար կարող էք կուռել ու նահատակել: Եւ դուք կը պատերազմիք մինչև վերջին շունչը ու թող չէք տայ, որ ձեր դարաւոր ոսոխը իր պիղծ ներկայութեամբ անարգէ հէլլէնների պանծալի հողը: Եթէ յաղթւիք էլ, ձեր պարտութիւնը կը լինի յաղթութիւն. դուք կընկնէք պատերազմի դաշտում, իբրև մարմնացած զոհ դիպումատական նենգաւոր դաւերի, և կը խնկարկէ ձեզ մարդկութեան լաւագոյն մասը, սերնդէ-սերունդ, անէ՛ք յղելով ժամանակակից բոլոր զօրաւորների սև յիշատակին . . .

Բայց մի՞թէ Յունաստանը մին-մինակ պիտի մնայ պատերազմի դաշտում: Մի՞թէ այս կրիտիքական ըրակէին Մակեդոնիան և այլ սուլթանահպատակ ըմբոստ ազգութիւնները ձեռք-ձեռքի չպիտի տան ընդհանուր ջանքերով տապալելու ասիական վայրենի բռնապետութիւնը, մի՞թէ նրանք կը շարունակեն լուռ հանդիսատես մնալ իսկ Բալկանեան պետութիւնները:—Ահա նրանցից

մինը խօսեց բարձր ձայնով, սպառնալիքներ ուղղեց սուլթանին: Սակայն . . . յանկարծ լռեց. հիւսիսից շշնջաց նրան խորհրդաւոր ձայնը. դա սպիտակ ծարն էր, դա «Հայրիկն» էր, որ պատիրում էր Բուլգարիային հանգիստ նստել տեղը, մինչև որ իր հեղինակաւոր հրահանգները կը տայ: Սերբիան ևս սպառնական նըշաններ է ցոյց տալիս. Ժողովուրդի մէջ յուզմունք է տիրում: Խուլ, չարագուշակ ալեկոծութեան մէջ ծրփում է ամբողջ Բալկանեան թերակղզին. հրաբուխը ժայթքելու վրայ է . . .

Հապա Եւրոպա՞ն—ահա մեծագոյն հարցը: Անշուշտ կը շարունակեն «զօրութիւնից զուրկ զօրեղ պետութիւնները» ըստ առաջնուրի հուշակել, որ համերաշխութիւնը կատարեալ է, կը շարունակեն և իրենց խաբել և իրար խաբել, իսկ երբ արեւելքում կը ծաւալի հրդեհը և աւելի ահեղ ու սպառնալից կերպարանք կաննէ, երբ սուլթանական մեծածաւալ պետութիւնը կը յայտնի կործանման անդունդի ծայրին, այն ժամանակ համերաշխութիւն ազդակող պառաւ Եւրոպան ինքզինքը կը նետէ արեան գոլորշիների մէջ. . . «Կեցցէ՛ եւրոպական անհամերաշխութիւնը» զիլ ձայնով կը կանչէ դիպումատիան և կը յարձակի իր լէշի վրայ. կը փողփողին բազմերանգ դրօշակները սուլթանական դիակի շուրջը և . . . կը պայթի վերջապէս այն վիթխարի ընդհարումը, որին վաղուց ահ ու սառսուռով սպասում է քաղաքակիրթ աշխարհը, և որի առջև մի մանկական խաղ պիտի լինի ներկայ պատերազմը:

Ն Ա Մ Ա Կ Պ Ա Լ Ս Ի Յ

1/16 ապրիլ 97 թ.

Կոտորածի այն դժոխացին երպիրը, որ արիւնարբու Համիաը իր արքանեակներով գծած և կատարեալ յաջողութեամբ իրագործած էր, դեռ իր ամբողջ գործադրութիւնը գտած չէ: Խայտառակ և անխիղճ Եւրոպան իր հռչակաւոր համաձայութեամբ կարծես հրդուել է բոլորովին. խեղդել մոնկոլ բռնապետութեան տակ ճնշած և հեծող ազգերու բողոքի և ազատութեան ձայնը, մէկ կողմէ իր հզօր աջակցութիւնը կը նւիրէ բռնաւորին՝ ազատութեան սիրով պօրացած բուռ մը կրետացիներու դէմ, և միւս կողմէն իր վատ և թոյլատու քաղաքականութեամբ ասպարէզ տւած է անոր՝ բոլորովին ոչնչացնելու հայ ժողովուրդը, որ իր իրաւունքի և պատուոյ պաշտպանութեան ոճիրը գործելու յանդգնութիւնը ունեցած է: Նա շատ լաւ ըմբռնած էր՝ թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունէին այն աւերելույթ սպառնալիքները, որ համաձայն Եւրոպան որոտաց իր գլխին հայկական կոտորածներու առթիւ. նա համաձայն Եւրոպայէն աւելի լաւ գիտէ նաև այդ հա-

մաձայնութեան գաղտնիքը, որուն մինչև պարզելը՝ առիթ չի փախցնել բոլորովին տկարացնելու և անհետացնելու հայր, որ իր կայսրութեան հիմերը խախտեց և կործանման վտանգեց. իսկ մինչև այդ գաղտնիքի բացարձակ պարզելը այդ անհամերաշխ համաձայնութիւնը անհամաձայնութեան փոխելու խորամանկութիւնը և ինքնավստահութիւնը ունի, և ցարդ եղած փորձեր ապացոյց մ'են թէ նա յուսախաբ չի պիտի ըլլայ:

Հայ ժողովուրդը, բացի յեղափոխականներէ, կը հաւատար թէ Հանօթոյի և միւս պետութիւններու արտաքին գործերու ներկայացուցիչներու սպառնալից յայտարարութենէն ետքը, որ ըրին օգոստոս 14-ի առթիւ տաճիկ կառավարութեան, այլևս վերջացած է կոտորածներու շրջանը. սակայն ապշեցաւ մնաց, երբ աչքին առջև տեսաւ Թոքատ և Կէմէրէկ արիւնաներկ դիակներով ծածկած: Այո, վերջին հարւածն էր խախտելու այն տկար հաւատքը, որ ունէին դեռ կարգ մը անձինք Եւրոպայի և տաճիկ կառավարութեան արժանապատուութեան վրայ. այո, թուրք և նախատինք է պատրիարքի և վարչութեան երեսին, որ տակաւին բեմի վրայէն և ընկերական շրջանակներու մէջ կայսերական բարեխնամ գթութիւնը կը դրւատեն. այո, թէև տխուր և ցաւալի, սակայն վրէժխնդրութեան բոցը ևս աւելի կարծարծէ հայ յեղափոխական կուրճերու տակ, որոնք միայն իրենց ուժերու վրայ ապաստան՝ կը քարոզեն միշտ չխաբելի միամտաբար անամօթ և շահամոլ Եւրոպայի և լիբը Համիտի ստապատիր խոստումներէն այո, միանգամ ընդ միշտ կապացուցանէ՝ թէ հաշտութիւնն անկարելի է հային ու տաճիկ կառավարութեան մէջ և թէ ամեն հայ, աղքատ թէ հարուստ, աշխարհական թէ կրօնաւոր, պարտաւորւած են կամայ թէ ակամայ ցմահ ռզորիլ ժողովրդի ազատութեան իրաւունքին պաշտպանութեան համար:

Այս օրերս ամեն մարդ Թոքատի կոտորածով զբաղած է: Մանրամասնութիւններ կը ցուցնեն՝ թէ հոն ալ նոյն մէթոտը և նոյն անգթութիւնը գործադրւած է: Տաճիկ խուժանը զինւած կացիներով, տապարներով և սուրերով յարձակած է անպէն ժողովրդեան վրայ, որ նախապէս գիտակ շատերը պահւածելու զգուշութիւնը ձեռք առած էին: Հանդիպած հայը կը կոտորեն, քառսուն-Մանուկ եկեղեցին կը մանեն, զարդերը կը կողոպտեն, սեղանը կը պղծեն և քահանան՝ Տէր-Յովհաննէսը, կսպաննեն հոն գտնուողներուն հետ: Կոտորածը կը տևէ երկու ժամ, և այդ սուղ ժամանակին մէջ միայն քաղաքէն 130 հայ կսպանւին և 30 ալ կը վիրաւորին: Ապա կսկսի աւարառութիւնը, 265 տուն և խանութ կը կողոպտին: Կուսակալը կը հասնի Սեբաստիայէն և խոռվութիւններու վերջ կուտայ: Կոտորածը կը տարածուի և գիւղերը, ուր սպանւածներու թիւը

3-400-ի կը հասնի: Թոքատէն 4 ժամ հեռի Պէչերի գիւղի քով գտնուող Ս Յովհան-Ոսկերեբան վանքը կը կոխեն, կը թալան և Մանուկ ու Մարտիրոս վարդապետները 15 ուրիշ հայերու հետ կսպաննեն: Հոն կը հասնի վերջապէս Պոլսէն կազմած արգարադատ յանձնաժողովը, որ կսկսի ցոյց կազմակերպողները և պարագլուխները բռնել և բանտարկել. յայտարարութիւններ կը ցրէ, որպէսզի վնասուողները իրեն դիմեն, իրարու հետ սիրով վարւին, խանութները բանան, գիշերները դուրս չելնեն և այլն և այլն: Տաճիկ խուժանը ապստամբական ցոյցեր կընէ, որպէսզի ձերբակալութիւններու շրջանակը չընդլայնի: Տաճիկ յանձնաժողովին գործակից են նաև Սամսոնի Ռուսական և Սեբաստիոյ Ազիւական հիւպատոսները: Հոն է նաև Սեբաստիոյ առաջնորդ Պետրոս եպիսկոպոսը:

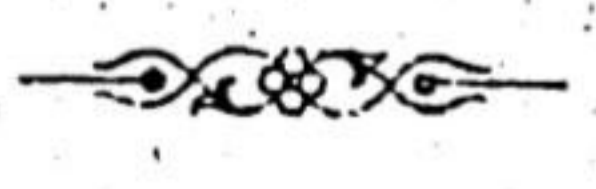
Կոտորածի լուրը պատրիարքը իմացածին պէս անմիջապէս կառավարութեան կիմացնէ և կը խնդրէ, որ յանցաւորները պատժւին: Դեսպանները հաւաքապէս սուլթանին կը դիմեն, որ այս անգամ ազուէսային դէմքով, խոնարհ նայւածքով իր ցաւը և դժգոհութիւնը կը յայտնէ եղածին վրայ և անմիջապէս երկու մարդ կընտրէ իրողութիւնը քննել տալու համար: Դեսպանները կը հակառակեն, սուլթանը կը համակերպի անոնց պահանջին և ահա լիազօր յանձնաժողով մը կը կազմէ բարձրագոյն իրատեով, գայմագամ, ոստիկանապետ և ուրիշներ պաշտօնանկ կըլլան, թերևս անոր համար, որ լաւ կազմակերպած չէին գործը և ամբողջ Թոքատի հայ ազգաբնակչութիւնը հրոյ և սրոյ ճարակ ընելու յաջողած չէին, հակառակ այնչափ փորձառութիւններուն: Այսչափ միայն, ալ ի՞նչ կուզէք. պիտի երթան, պիտի քննեն, պիտի պատժեն, և այս գոհացում մ'է պատրիարքին, որ սուլթան Համիտին խոնարհ երկրպագուն և կամաց-կամաց հլու գործիքը ըլլալու բաղձն ու երջանկութիւնը ունի:

Պատրիարքի յաջող քաղաքականութեան արդիւնքներէն մին է նաև 5 բանտարկեալներու արձակումը, որ ճարտարութեամբ յաջողեցաւ ձեռք բերել Թոքատի ահագին կոտորածի շնորհիւ: Ասոնք ընդհանուր ներումի մնացածներէն մի մասն են, երկու մարզանցիներ, Աշուգեանի տէրրորիստը, անոր ընկերը և ուրիշ մը: Ուրիշներ դեռ կը մնան, սակայն անոնք ալ պիտի ազատւին անշուշտ, միայն ուրիշ կոտորածէ մը վերջը, թերևս Ռոստոսթոյի կոտորածէն: Արովհետև անցեալ օրեր բաւականի չափ սուփայներ, համանման և համաչափ, կոտորածի անհրաժեշտ գործիքներ, գտնւած են տեղացի տաճիկներու քով, և թէ շրջակայ գիւղերու դաղթական ու տեղացի թիւրքերու խլրտումներն ու շարժումներն հիւպատոսներու կողմէ կանխաւ իմացւած և առջևը առնւած է, ակամայ անպատճառ:

Հետապնդումներու և ձերբակալութիւններու շրջանակը երթալով կը սեղմի: Արեւական խնդիրը տաճիկ-

ները կը յուզէ, զսպւած ատելութիւնը բացարձակ կը ժայթքէ անոնց աչքերէն:

Տնտեսական տագնապը ծայրայեղութեան կը դիմէ, առուտուր չկայ, ապահովութիւն չկայ, վերջը վերջը յեղափոխականը գիտէ . . .

Ն Ա Մ Ա Կ Բ Ա Ր Ո Ւ Մ Ի Ց

23/7 փետրւար 97 թ.

Այս օրեր Տրապիզոնէն հասած ճանապարհորդներէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Արեւտական վերջին դէպքերը տեղւոյն թիւրք բնակչաց մէջ արդէն բաւական յուզում յառաջ բերած ըլլալով, այդ յուզումը աւելի կը սաստկանայ, երբ Պոլսէն կը հեռագրուի ընտրութիւնները հաւաքելու հրահանգը. մեծ ջանքով կսկսին ժողովել ընտրութիւնները և քիչ ժամանակի մէջ կը յաջողին զինուորներու մեծ մասը գէնքի տակ դնել: Դրամ ունեցողներէն շատերը փոխանորդ կը վարձեն 30-40 ոսկիի փոխարինութեամբ. առհասարակ շատ մեծ դժգոհութիւն ցոյց կուտան և սաստիկ կը զայրանան յոյներու դէմ, որոնք պատճառ կը նկատեն իրենց կրած բոլոր վնասներուն: Խեղճ, տրդէտ ժողովուրդ, որ չգիտնալով չարիքին միակ աղբիւրը, իր զգացած բոլոր զայրոյթն ու ոխը կուզէ անմեղներու վրայ թափել:

Ամեն ժամանակ և ամեն բանի մէջ, ամենէն աւելի ճնշած ու հարստահարած գիւղացին այժմ նոր զըրկանքի մ'ալ կենթարկւի. անխիղճ կառավարութիւնը առանց ազգի խորութեան իրենց ձեռքէն կառնէ իրենց ապրուստի միակ միջոցը եղող ձին և այն ալ ինչ մեծ անիրաւութեամբ, հազար զուրուշ արժէք ունեցող ձիուն, չորս հարիւր զուրուշ արժէք դնելով՝ տիրոջը կուտայ թղթի կտոր մը կառավարութենէն գանձելի, սակայն երբ, այդ միմիայն Ալլահը գիտէ և կամ մարգարէին փոխանորդ՝ դարուս ամենանշանաւոր զասապ՝ Համիտը: Երբ գիւղացին սաստիկ յուզելով կառավարութեան ըրած այս անիրաւութեան դէմ, սկսի բողոքել, պնդելով թէ իր ձին հազար զուրուշի գնած է և չը կրնար 400 զուրուշի տալ, ո՞վ կը լսէ իր արդար բողոքը, իրեն կը պատասխանեն. «Երբ ձին պատերազմէն ողջ վերադառնայ, դարձեալ 400 զուրուշով քեզ կը ծախենք և այսպէսով զրկանք մ'ալ չըլլար»: Ինչ հիանալի տրամաբանութիւն և սուլթանական արդարութիւն:

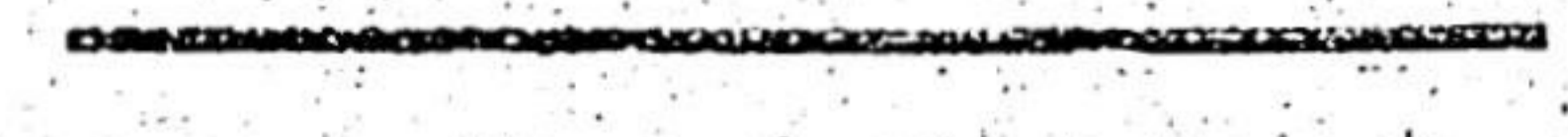
Տրապիզոնի մօտ Բլաթանացի հայ գիւղացիներուն ձիերն ալ նէր կը պահանջէ կառավարութիւնը. ինչ սոսկալի անամօթութիւն, սպաննել կողոպտել և ձիերն ալ նէր պահանջել:

Թիւրք աղքատ ընտանիքի մը երկու որդիները զինուորութեան կոչելով, մնացեալներուն ապրուստին համար իրենց ձին կը յանձնեն բարեկամի մը, որպէսզի գործածելով ստացած շահէն շաբաթէ-շաբաթ մաս մը տայ անոնց, որով միայն անօթութենէ կազատէին. բայց անագորոյն կառավարութիւնը առանց այլևայլու-

թեան զայն ալ կը յափշտակէ:

Թող լսեն թիւրք յեղափոխականները և տեսնեն թէ իրենց թիւրք եղբայրները ինչպէս կը տառապին անգութ գազանի մը ճիրաններուն մէջ, թէ և դեռ անոնց կրած բոլոր տառապանքները, մերիններուն քով ոչինչ են: Յունական մենաստանի մը ջորիներն ալ ուզեցին, վանահայրը հատ մը նւիրելով ազատեցաւ. առ այժմ, բայց տեսնենք վերջը:

Այն գիշերը, երբ ընտրութիւնները ժողովելու հրահանգ կը հեռագրուի, նոյն առաւօտը փողոցները թափած կը գտնուին ահագին թւով թիւրք յեղափոխական թերթեր, «Միզան», և յայտարարութիւններ արիւնագոյն թանաքով գրած ու կնքած: Այս ամենը թէ՛ քաղաքը և թէ՛ գիւղերը այնքան ճարպիկութեամբ և այնքան մեծ քանակութեամբ կը ցրուին, որ բոլորին զարմանք կը պատճառէ: Մինչև իսկ մզկիթներու մէջէն կը գտնուին և կարծես թէ ընտրութիւնները ժողովելու հրահանգին կոպտակէին: Թիւրք յեղափոխականները իրենց այս բոլոր թերթերով ու յայտարարութիւններով թէ և անմիջական արդիւնք չեն ունենար, այսինքն ժողովուրդը ուշքի գալով զինուորագրութիւնը մերժելու չափ քաջութիւն չունենար, սակայն բոլորովին ապարդիւն ալ չանցնիր, դժգոհութեան լուին բողոքներու աճելուն կը նպաստեն և տակաւին այդ թերթերուն անուններն իսկ չլսողներ զանոնք աչքովին կը տեսնեն, կը կարդան և անշուշտ իրաւունք կուտան գրածներուն: Գիւղերու մէջ այդ թերթերու երևալուն առթիւ հետաքրքիր և ծիծաղաշարժ բաներ կը պատմուին. գիւղի մը մէջ 1-200 հոգուոյ չափ, քանի մ'անգամ կը հաւաքուին մզկիթին բակը, կը խորհին թէ ինչ կը նշանակէ այս թերթերուն երևիլը և չկրնալով երբէք բացատրութիւն մը տալ ատոր, նախախնամութեան մատը կը նկատեն անոր մէջ և կըսեն թէ Մոսկովը իրենց երկիրը պիտի գրաւէ, անոր համար Ալլահը կանխաւ այդ թղթերը թափել տուաւ, որպէսզի իրենց գիտցընէ գալիք պատուհասը. իսկ ուրիշներ կըսեն թէ այդ թղթերու մէջ տինամիթ կայ, որ անշուշտ մզկիթը օդը հանելու համար է և այս մտածումը այնքան կը սարսափեցնէ զիրենք, որ նոյն իսկ իրենց Բամազանի նւիրական օրերուն կստիպուին մզկիթը գոցել, որպէսզի չլայ թէ զիրենք ալ մզկիթին հետ օդը թռցնեն: Ար պատմեն նաև թէ գիւղացիներէն շատերը զինուած կը շրջին գիւղին մէջ առանց գիտնալու թէ ինչն է, և եթէ ազդեցիկ մէկը որ և է հրաման մը ընէր, պիտի գործադրէին առանց խորհելու թէ ինչ կընեն, եթէ իրենց ըսէին «Չարդեցէք քրիստոնեաները», պիտի ջարդէին, և կամ նոյնիսկ հրամայէին թէ «քանդեցէք կառավարութիւնը» դարձեալ պիտի ընէին. տգէտ ժողովուրդ, որ վտանգի ժամանակ ոչխարի նման մոլորելով, չկրնար երբէք կշռել իր ըրած գործին լաւ կամ վատ ըլլալը և միայն կուրօրէն կը հետևի իր առաջնորդներուն: Թէ քաղաքը և թէ գիւղը մօլլաներէն ոմանք կը հասկնան թիւրք յեղափոխականաց միտքը և մի քանին մինչև իսկ առանց վախնալու մզկիթին մէջ կը խօսին ընդդէմ կառավարութեան և զեղծում գործող պաշտօնեաներուն:

Ն Ա Մ Ա Կ Թ Ա Պ Ի Ն-Գ Ա Ր Ա Յ Ի Ս Ա Ր Ի Ց

2/14 ապրիլ 97 թ.

Շապին-Գարահիսարի վիճակը շատ երկիւղալի է. կառավարական ձեւակերպութիւնները կուզեն կլեցնել ժողովրդին՝ թէ ապահովութիւնը կատարեալ է. միւս կողմէ թիւրք խուժանի սպառնական ու զինեալ երեւոյթը մեզ ահուգողի մէջ կը պահէ: Քանի մ'որ առաջ բացէիքաց կը պուային՝ «այս անգամ՝ յոյներն ալ մէկտեղ պիտի շարդենք»:

Փետրուար 24-ին քրիստոնէից վրայ յարձակելու մտադիր էին, բայց անյայտ պատճառներով ետ կեցան: Այս թիւրք ժողովուրդը մազի չափ մտածում, տրամաբանութիւն չունի, ոչ երկրին պահանջը գիտէ, ոչ օգուտը, կոյր անսիրտ գործիք մ'է, մոլեռանդ սրիկաներու և մօլլաներու ձեռքը: Գ ա ա է ր կըսէ, ու առաջ կը վազէ . . .

Թողթի սարսափելի կոտորածի լուրին հետ հոս հասաւ նաև տեղւոյն միւթասարիֆին պաշտօնանկութիւնը, և չարագործներու դատապարտութեան երկիւղը . . . ատոր վրայ տեղիս կատղած խուժանը հանդարտեցաւ քիչ մը. կառավարութիւնն ալ իր կողմէն մունիտիկներ հանեց, յայտարարելով՝ թէ ժողովուրդները իրարու չմնասեն, հակառակ պարագային խստիւ պիտի պատժւին: Բայց հայ ժողովուրդին գլուխը այնքան քարին դպած է, որ կառավարութեան և անոր պաշտօնեաներուն փաղաքշիկ խօսքերուն վրայ հիւլէի չափ հաւատք չունի. մանաւանդ որ այստեղի կառավարիչը կարծես սուլթանի փորէն ելած է, իսկ մեր առաջնորդական տեղապահն ալ Աշդեանի քանի մ'անգամ եղաւ միւթասարիֆին թելադրութիւնով շնորհակալութեան ուղերձ կը մատուցանէ՝ թէ վալիին և թէ միւթասարիֆին իրեն: Այս անգամ միւթասարիֆն պաշտօնագիր (թագրիր) մը ստացաւ, որուն մէջ վստահութիւն կար, թէ այլևս ո և է դէպք չի պատահիր, և եթէ տեսնեն տաճիկներ, որ գրգռումի տեղի կուտան՝ խկոյն իրեն իմացնեն և այլն: Գործին աւելի զաւելտական կերպարան մը տալու համար, միւթասարիֆը իր թագրիրին հետ բարեհաճած էր զրկել նաև բարեմիտ առաջնորդին տալիք պատասխանն ալ, որուն մէջ կըսէր «տեղս երբէք դէտք չէ պատահած, հայ ժողովուրդը շնորհիւ տեղիս կառավարութեան, հանգիստ կերպով իր գործերը կը շարունակէ, ժողովրդին մէջ երբէք թշնամանք, կամ ատելութիւն չկայ և այլն և այլն»: Իսկ մտքով ու մարմնով մեր ծերունազարդ Ամբրոսիոսը անխղճօրէն կատարեց չարասիրտ կառավարիչին հրամանը . . .

Օրմանեանի սուլթանը գովաբանող կոնդակը կարգացւեցաւ, հաւատարմահրաւեր յորդորանքներով: Պաշտօնագրով մը առաջնորդին արտօնւեցաւ միշտ ներկայ գլտնուիլ իտարէի ժողովին: Կայսերական հայր ախնամ ու թիւնը ներողամտօրէն պիտի նայի հայոց ապերախ տ ու թեան վրայ, պիտի լեցնէ եղբր զանոնք բարիքներով . . . մոռցնել տալ կուզէ իր գազանութիւնները . . . Եթէ հայ ազգը գլխէն մինչև մազին ծայրը, մինչև ոսկորներուն ծաւժը լաւ ուսումնասիրած չըլլար իր թշնամին . . .

Կ Ա Ր Ի Ն

Այստեղի համար տարածած լուրը ջարդի մասին սուտ էր. սակայն ձերբակալւել են 1 հայ և մի քանի թիւրք զինուորականներ՝ իբր «Երիտասարդ թիւրքիոյ» պատկանողներ: Ասոնց մէկը կրթական տեսուչն է, որը առնաւուտ մըն է:

Գրանից յետոյ Սլայ-բէյը յանկարծակի խուզարկեց բանտը, ուր գտան յեղափոխական նամակներ, թերթեր (հայ և թիւրք), բրօշուրներ և այլն. ձերբակալութիւնք վերսկսան: Բանտարկեալները կը գտնուին տանջարաններուն մէջ ու խիստ կը չարչարւին, որպէսզի «ճշմարտութիւնը» խոստովանին: Իսկ ամբողջ ոստիկանութիւնը տենդոտ գործունէութեան մէջ է. լրտեսներու թիւը բազմապատկած է. բոլոր «կասկածելի» անձնաւորութիւնք խիստ հսկողութեան տակ առնւած են:

Թ Ի Ի Ր Գ Ի Ո Ց Ե Ո Ի Ր Զ Ը

Օր մը էշը, կապիկը, այծը եւ արջը կը մտածնն երամ շտական քառախուռը մը կազմել . . . Ճիշտ այդ ծրագրով կազմւած է Եւրոպական համաձայնութիւնն ալ, որուն նպատակն է Եւրոպական վեցեակ պատականին միջև անհամաձայնութիւնը միշտ վատ պահել:

Այդ վեց գարշելիները եթէ պուտ մը մարդկային զգացում չունեցան, իրարու մէջ ալ պատւամասնաշուծիւն չունին. գաղտնաւածուկ կերպով կաշխատեն թէ ինչպէս կրնան իրար գլորել:

Թէեւ այդ տէրութիւնները իրենց երկիրներուն մէջ, բարաբար կիրթ ու բարոյական ազգեր կը հռչակեն զիրենք, բայց երբ իրենց հորիզոնէն դուրս կեցնեն, անբարոյականութեան սկզբունքով կը շարժին: Կրետէն խաղաղեցնու պատրաստով 80 զրահաւոր դրկեցին ու բաշարար դէմ դրին . . . 000 ապստամբներու եւ վերջապէս թող չուին, որ այդ դարատանջ կղզեցիները իրենց ազատութիւնը ձեռք ձգեն: Իսկ այսօր, երբ Յունաստանը թիւրքիոյ դէմ անհաւասար կռուի կը մղէ հերոսաբար, այդ վեց վէշի ետեւէ վազող ազաւանները հակառակ միջազգային եւ պատերազմական իրաւունքներու, Կրետէն դեռ պաշարած եւ վասօս զնդապետը փակած են զրահաւորներու վանդակի մը մէջ, որովհետեւ Կրետէի առջեւ խոնկած այդ շարաշուք համաձայնութիւնը, չարագուշակ նշաններ կանկոտիկ ին մէջ:

Ինչ ալ ըլլայ կեղծ համաձայնութեան մը խաբուսիկ երեւոյթը, արեւելեան հարցին ամենէն հասուն ժամանակն է, կամ պէտք է քաղել կամ պէտք է ձգել որ որոշնտի:

Յունա-թրքական կռիւով կսկսի արեւելեան բազմաշարքար հարասեղ ներկայացումը: Իրաւ է, տէրութիւնները ի ս ո ղ ա ղ ու լ թ և ա ն անունով կը զուտան, բայց կարելի է ըսել «մ վ խաղաղութիւն, անունովը ինչն էր կը սարքին արդեօք մութին մէջ»:

Տաճկաստան. համակերպելով գ ա տ է ր Ի ն, պիտի գտնէ վերջապէս իր ծակատազրակամ ծակատագիրը: Յաղթութիւնը կամ պարտութիւնը իրեն համար երկայրի դաշոյն մ'է:

Երբ Թեասալիոյ մէջ երաց վիճակը վրդովիչ գոյն մը կառնէ եւ Պալքանի միւս պետութիւններն ալ կը տենչան Տաճկաստանի ճոխ կողոպուտին, անդին Գերմանիոյ, Աւստրիոյ կայսրերը, տակերնին նախք քսածի պէս հեւիհեւ Պերլինէն վիեննա, վիեննաէն Բեթըրպուրկ կը վազեն. անշուշտ որոշելու համար, թէ ի՞նչպէս կարող են խալիֆայի ղոյութիւնը պահպանել, թիւրքիոյ ամբողջութեան շիւղուչել եւ . . . այդ խառնակիչ պատիկ ազգերուն դաս մը տալ . . .

Սուլթանը ինք բուն բախտն սրթուն: Եւ սուկայն . . . պիտի ոչնչանայ:

**

դարձել զլիաուորապէս արտասահմանեան հայերի մէջ: Սպասում էինք, որ այդ հարցը պարզուի, «Դաշնակցութիւնը» իր վերջնական որոշումը կայացնելու աստիճանը ասէինք մեր վերջին խօսքը: Այդ հարցը միութեան կամ համերաշխ գործունէութեան մասին եղած բանակցութիւններն են, որ սկսուել էին «վերակազմեալ» Հնչակեան կուսակցութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ:

Իւրաքանչիւր մի անհատ, որ քչից-չատից տեղեկութիւն ունի յեղափոխական գործունէութեան մասին, գիտէ, թէ ինչ աստիճան զգուշութիւն եւ շրջահայեցողութիւն է պահանջուում ամեն մի քայլափոխում: Այդ, հայ հասարակութիւնը, որ հետաքրքրուում է յեղափոխական կուսակցութիւնները միութեան կամ համերաշխ գործունէութեան խնդրով, պէտք է հասկանար խնդրի փափկութիւնը, ուստի եւ մեր «լուծեան» բնական պատճառները. պէտք է հասկանար, որ այս տեսակ դէպքերում բաւական չէ միայն արտայայտել պաշտօնական դժգոհութիւններ, այլ անհրաժեշտ է ուսումնասիրել այն մարմինը, որի հետ միասին ձեռք-ձեռքի տւած պէտք է տանել Հայրենիքի ազատութեան ծանր ու պատասխանատու աշխատանքը եւ զանազան գործնական, նպատակայարմար ճանապարհներ՝ միացնելու իսկական յեղափոխական ուժերը:

Կրկնում ենք, հասարակութիւնը պէտք է խորհուրդ տայ մեզ զգոյշ վերաբերումն դէպի ամեն մի անհատ, որ ասպարէզի վրայ է յեղափոխական անւան տակ, պէտք է աջակցի մեզ հեռացնելու այն խոչընդոտները, որոնք արգելք են հանդիսանում բուն գործիչ ուժերի համախմբման եւ ոչ թէ պահանջի մեղանկից գեղեցիկ խօսքեր, հմայիչ խոստումներ, փքուն ճառեր, որոնք սաղում են բեմախօսներին եւ ոչ կուի գաշտում զանազան զինուորներին:

Դժբաղդաբար այդպէս չէ:
Մեր լուծութիւնը զանազան տեսակ մեկնութիւնների նկատմամբ է դարձել: Բացի այդ, հասարակութեան մի մասը, որ հետու է պահել իրեն յեղափոխական շարժման մէջ շերտ մասնակցութիւն ունենալուց եւ որը այժմ եւս նեղութիւն չի կրում աւելի մօտենալու եւ գործի ընթացքի մասին քիչ թէ շատ ճիշտ գաղափար կազմելու, բնականաբար ամենաբարձր հարցերը վճռում է ամենազիւրին կերպով եւ անտեղի պիտուներով զուր աղմուկ յարուցանում. միւս մասը իր դիւրահաւատութեան շնորհիւ կոյր գործիք է դառնում բախտախնդիրների ձեռքին եւ իր բարի, անկեղծ ցանկութիւնները ծառայեցնում պղտոր ջրերում ձուկ որսացողների պէտէ շահերին:

Յայտնելով հասարակութեան, որ «Դաշնակցութեան» պատասխանը հնչակեան «վերակազմեալ» վարչութեան պէտ էւս վերջնականապէս չի ձեւակերպած, մենք հասարակութեան անհամբեր ձայներին բաւականութիւն տալու համար հետեւեալ անգամ կը պարզենք մեր ուշ պատասխանելու պատճառները: Բայց մեր բռնած ղերքը լաւ պարզելու համար, մեզ անհրաժեշտ կը լինի խօսել «Հնչակեան կուսակցութեան» մէջ ծագած բաժանումների փոխադարձ մերկացումների մասին. մի բան, որից մենք խոյս ենք տւել յամառաբար երկար ամիսների ընթացքում եւ որին մենք դիմում ենք մեր կամքին հակառակ, զգալով, թէ որքան պատասխարտելի է ներկայ ճգնաժամում զբաղեցնել հայ հասարակութիւնը այդպիսի անախորժ հարցերով:

ՀԱՍԵՐԱՇԽ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ

Միացեալ Նահանգների Փօլ-Քիվըր քաղաքի Հրնչակեան մասնաճիւղը եւ Դաշնակցական կոմիտէն կայացրել են իրենց մէջ համաձայնութիւն համերաշխ գործունէութեան համար:

Մեզ ուղարկած է այդ երկու մարմինների խառը ժողովի արձանագրութիւնը, կնքած եւ ստորագրւած երկու կողմից էր:

Թողնելով համաձայնութեան այլ եւ այլ կէտերը, որոնք բոլորովին տեղական նշանակութիւն ունեն, հասարակութեան ուշադրութիւնն ենք դարձնում արձանագրութեան հետեւեալ կէտի վրայ: Խառը ժողովի առաջին խնդիրը եղել է քննել թէ բանակցողներից իւրաքանչիւրն իրաւունք ունի արդեօք անկախօրէն բանակցութիւնները տանել:

«Դաշնակցականը թէ իրենց Ծրագրի եւ թէ իրենց Ամերիկայի պատգ. ժողովի արձանագրութեան վկայութիւն բերելով ապացուցին թէ իրաւունք ունին:--Իսկ Հնչակեանը անկարող լինելով ցուցնելու համար նման օրինակ մի որ եւ է պաշտօնական գրութիւն որոշեցաւ, որ երկուստէք փոխադարձաբար ապահովաբար փոխանակեն, որպէսզի մի որ եւ է. ա ղ ա ղ ք ի ն մ ի ղ ա մ մ ու լ թ ի լ ն կ ա ղ ո ղ չ ը լ լ ա յ խ ա խ տ ե լ երկու կողմանէ վաւերացուած եւ կնքուած վճիռները»:

Արձանագրելով համերաշխ գործունէութեան այս փորձը, յայտնում ենք, որ Փօլ-Քիվըրի մեր կոմիտէն, հետեւելով զանազան ժամանակներ զանազան տեղերում մեր միւս կոմիտէների արած քայլերին, վարել է «Դաշնակցութեան» Ծրագրի ոգու համեմատ:

Աւելորդ չենք համարում յիշեցնել հայ հասարակութեան «Դրօշակի» առաջին տարւայ առաջին համարի (1891 թ. մայիս) մէջ լոյս տեսած յայտարարութիւնը՝ հաստատելու համար Փօլ-Քիվըրի, ինչպէս եւ մեր միւս կոմիտէների արած քայլերը:

«Արեւ մենք բերինք համառօտ ձեւով այն զանազանութիւնը. զոյութիւն ունեցող օրգաններից, որ ստիպում է մեզ երեւան գալ մի նոր օրգանով. սակայն որչափ եւ զ ա ն ա զ ա ն ու լ ե ն ք ուղղութեամբ նրանցից, այնուամենայնիւ մենք ուզում ենք նրանց հետ ընկերական յարաբերութեան մէջ լինել, որովհետեւ բոլորս էլ կրուում ենք մի ընդհանուր թշնամու ղէմ»:

ՆՈՒՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿ

- Ռուսաստանի Կ. Ք. քաղ. ստացւած են.
- Առաջին թերթից 63 րուբլի 10 կոպէկ, № 1 ստորագրութիւնից 50 ր., Ս. 120 ր., № 2 ստորագրութիւնից 14 ր., Մեր խմբից Գ. Ե. 25 ր., Յ. Պ. 10 ր., Մարտ 50 ր., Ա. Ա. 3 ր.
- Վահագնի միջոցաւ Ռուսաստանի Խ. քաղ. Պերճէն 5 րուբլի:
- Փրանս. Ն. քաղաքից ստացւած են.
- Տիգրիս 20 Փր., Արգոս 10 Փր., Արպեր 4 Փր., Վարդապետ 5 Փր., Տիգրէք 6 Փր., Եփրատ 3 Փր., Սարկաւադ 2 Փր., Տրդատ 2 Փր.
- Նոյն տեղից Աշոտ 2 Փր., Ակն 2 Փր.
- Նիւ-Եօրքէն՝ Յ. Ա-էն 1 րօլ:
- Վիշապ քաղ. կեդ. կոմիտէի սնդուկի մէջ ստացւած են.
- Սարգսեան 20 օսմ. ոսկի, Հուր 20 օսմ. ոսկի, Գ. 100 Փր., Կամաւոր 300 ղուան, Թուխք 60 ղու., Տար-

դանեան խմբի անդամ օր. 20՝ 20 զու., Սեխ. Եղիա 20 զու., նոյնը 5 զու., Արէս 20 զու., Կախաղան 18 զու., Գեղասար 10 զու., Միւթիւն Կ. 15 զու., Սէր խ. 10 զու. նոյն տեղից ստացւած են (15 յունիս-12 օգոստոս 96 թ.):

Սար 200 օսմ. ոսկի, Մարկոս 200 օսմ. ոսկի, Խաչ. Գառ 100 օսմ. ոսկի, Յուսացողք 1000 ֆրանկ, Լամբա 20 օսմ. ոսկի, Կալթիէլ 20 օսմ. ոսկի, Թիւ մէկ 20 օսմ. ոսկի, Ախաէր 11 օսմ. ոսկի, Զիֆթ 5 օսմ. ոսկի, Անայիս 3 օսմ. ոսկի, վարդապետ 154 դահեկան:

Բօլգ. Միլիտար քաղաքից ստացւած է.

Սլաք 20 ֆր., Մարտիրոս 20 ֆր., Ա. Մինասեան 10 ֆր., Հայրենասէր 10 ֆր., Լեոն Մ. Թօփսաքալեան 10 ֆր., Զաքար 10 լէվ, Թագուր 6 լէվ, Օ. Ս. Փափազեան 6 լէվ, Ալէքսան Օ. Մէրտումեան 5 լէվ, Մկրտիչ Լալէեան 5 լէվ, Ռուսթ 5 լէվ, Ս. Հաճի Գրիգորեան 5 լէվ, Գ. Ս. Զափուքճեան 2 լէվ: Գրիգոր Սիմոնեան 2 լէվ, Յակոբ Յարութիւնեան 2 լէվ, Ոստանիկ 40 ֆր., Արժան 2 լէվ.

Տապար քաղաքի կեդ. սնուցի մէջ ստացւած են.

Սրանտեր գիւղից Տ. Նալլու 5 բուրլի, Տ. Զանակ 1 բ., Խ. Գ. 1 բ., Հաճի-Պապ 45 կոպէկ, Կին մը 4 կոպ.

Զէխ գիւղից Տ. Պայծառ 1 բ., Յ. Պ. 5 բ., Ս. Զ. 11 բ., Կ. Զ. 10 բ., Ս. Զ. 2 բ., Գ. Գ. 5 բ., Խ. Ա. 5 բ., Մ. Ա. 15 բ., Յ. Ա. 5 բ., Ծ. Ա. 10 բ., Մ. Է. 8 բ., Տ. Աննա 1 բ., Ս. Բ. վ. 5 բ., Կ. Բ. 1 բ., Ապառաժ գիւղից Ա. Ս. 2 բ., Գ. Ա. 5 բ., Յ. Ա. 10 բ.—Լեղիջուր գիւղից Յ. Տ. 15 բ.

Վառնայի կոմիտէի արկղը մտած է թատերական ներկայացումէ մը զուտ հասոյթ 481 լէվ 20 ս.

Հոգեկառք 25 լէվ, Էվելինա 4 լէվ, Թամար 5 լէվ, Արագիլ 2 լէվ, Կիր 1 լէվ, Հայկակ Խ. 6 լէվ 25 ս., Եփրատ Խ. 10 ևս 9 լէվ, Քաջունիք Խ. 5 լէվ, Ալիս Խ. 5 լէվ, Աշխէն Խ. 8 լէվ 60 ս., Փայլածու Խ. 4 լէվ, Աստղիկ Խ. 8 լէվ 50 ս., վերջալոյս Խ. 5 լէվ, Խիզան Խ. 6 լէվ, Ն. Ղ. 2 լէվ, Օր. Գոհար 1 ֆրանս. ոսկի:

Չոր Խ. 14 լէվ, Գեղամ Խ. 8 լէվ, Կրակ Խ. 4 լէվ, Օփան 10 լէվ, Մախթիկ 2 լէվ, Մարօ Խ. 2 լէվ.— Թոխէ խումբէն՝ Տ. Յ., Ա. Ա. 2-ական լէվ, Ա. Մ. 1 լէվ, Ա. Յ. Ա. 6 լէվ, Կ. Մ. Ս. 3 լէվ, Մ. Մ. 2 լէվ, Առիւծ Ծ. 3 լէվ, 1897-էն 10 լէվ 30 սանտ.

Հումլայի մասնաճիւղի միջոցաւ Հրացան Խ. 23 լէվ 80 ս., Վարած Խ. 9 լէվ, Ռուսթ Խ. 3 լէվ, Ուժանակ Խ. 3 լէվ, Կայծ Խ. 10 լէվ 85 ս., Ա. Բ. 2. Գեղցիէն 7 լէվ 75 ս., Բ. 1 լէվ, Մասնաճիւղին անդամներէն 44 լէվ, Մասնաճիւղին Գանձանակէն 65 լէվ 55 ս. Հումլայի Հայուհեաց Բարեգործ. Ընկերութենէն 25 լէվ:

Ի նպաստ Հարաւային-Ամերիկայ ղրկւած դաշնակցականներու Ամերիկ. Լինի Դաշնակցական կոմիտէի ձեռամբ հանգանակւած է.

Ա. Մ. 9 դլ., Ղ. Ի. 6 դլ., Պ. Ս., Պ. Շ. 5-ական դլ., Կ. Կ. 4 դլ., Պ. Ա., Տ. Ս., Ս. Փ., Ս. Խ. 3-ական դլ., Մ. Ն., Յ. Բ., Յ. Է., Լ. Բ., Գ. Ղ., Կ. Ս., Մ. Է., Ա. Ժ., Ա. Մ., Գ. Ղ., Յ. Պ., Յ. Պ., Է. Մ. 2-ական դլ., Բ. Ս., Մ. Մ., Տ. Ա., Զ. Պ., Գ. Գ., Մ. Մ., Ա. Բ., Պ. Պ., Յ. Մ., Ա. Լ., Ա. Ա., Ն. Տ., Գ. Ա., Յ. Կ., Մ. Ս., Ս. Ա., Կ. Է., Ա. Կ., Գ. Պ., Բ. Կ., Ս. Ս., Ս. Ա., Ա. Մ., Խ.

Ա., Գ. Ա., Պ. Պ., Ղ. Ս., Տ. Պ., Տ. Է., 1-ական դլ., Գ. Ի., Ա. Գ., Յ. Ա., Կ. Կ., Գ. Մ., Գ. Օ., Գ. Պ., Յ. Կ., Յ. Է. 50-ական սանտ., Յ. Բ., Տ. Յ., Ամն, Շրջիք 25-ական սանտ.

Ռուստուկի կոմիտէի սնդ. մէջ ստացւած են.

Գաղտնապահ Խ. 22 ֆր., Պանդուխտ Խ. 28 ֆր., Նոր Աշխարհ Խ. 25 ֆր., Արարատ Խ. 15 ֆր., Մուրճ Խ. 6 ֆր., Թիւ 4152-60-ից 13 ֆր., Արուսեակ Տ-ից 2 ֆր., Պ. Ե-ից 2 ֆր.

Պուրկազի կոմիտէի սնդ. մէջ ստացւած են.

Կամաւորական Խ. 16 լէվ, Կանանց Խ. 58 լէվ 80 սանտ., Տարօնոյ Խ. 61 լէվ 20 սանտ., Միւս աղգայիններէն 681 լէվ.

Ֆիլիպոսպոլի հայ կանանց ձեռքով կազմւած Դաշնակցութեան Օժանդակ «Շարէ» կոմիտէի յունւար ամսուայ մուտքը եղել 117ֆր. 80 ս.

Վասպուրականի կանանց և օրիորդներու խմբու ներատուութիւնները.

Ծենիայի Խ. 75 դհ., Կրանպիլի Խ. 23 դհ., Գօչէի Խ. 71 1/2 դհ., Դոհարիկի Խ. 31 1/4 դհ., Մայրպիլի Խ. 53 1/2 դհ., Հայկունի Խ. 68 1/2 դհ., Կարպիւղակի Խ. 20 դհ., Նազուչիի Խ. 19 դհ., Եւգինի Խ. 36 դհ., Անկախ Խ. 38 դհ., Թենիի Խ. 26 դհ., Սեթայի Խ. 19 դհ., Սօնայի Խ. 32 դհ., Քաջուհիի Խ. 43 դհ., Վարսենիկի Խ. 21 դհ., Զինարի Խ. 14 դհ.

Ողջունում ենք հայ կանանց և օրիորդների ջերմ մասնակցութիւնը յեղափոխական գործին:

Ա Ձ Գ

Պոլիս Խաւսգիւղ ընտանիք երկու սուրսկահայտուակ եղբայրներ՝ ՆՐԻԱՍԻ և ԱՌԱՄՇԱՊՈՒՆ ԹՈՒՂԱՃԵԱՆ, որոնք Օգոստոս 14-ին Խաւսգիւղի եկեղեցին խրկւած «Դաշնակցութեամբ» ատրճամաններէն երկու հատ Սմիթ-Վիսալի իւրացուցած էին, մերժեցին վերադարձնել ատոնք վառնայի կոմիտէին, լքաքալք առարկելով թէ ազգին ապրանքն են ատոնք և ոչ ոք իրաւունք ունի ետ պահանջելու իրենցմէ:

Նոյն Երևանը Թուղլաճեանը այդ տազնապի միջոցին փախստականի մը համար «Դաշնակցութեամբ» կողմէն իրեն յանձնուած երկու օսմ. ոսկին եւս կողորդն անցուցած է, մէկ մեծիտ միայն տարով պատկանեալ տեղը: Այդ դրամն ալ կը մերժէի այժմ հատուցանելու, այն առարկութեամբ թէ վերջին դէպքին հետեւանքով մեծամեծ վնասներ կրած են, թէեւ շուայտութեան համար դրամ չի պակսի իրենց:

Այս ամենալիքը արարքը հրապարակելով կը հրաւիրենք հասարակութիւնը իր զգումքով և արհամարհանքով հաւածելու այդ երկուքը եւ ատոնց նմանները, որոնք չեն վրձար սեփականելու ժողովրդին յանդէն յեղափոխութեան իր արիւն-քրտինքով ներած լուսնանքը:

Այս առթիւ հրաւէլ կը կարդանք ամեն անոնց, որ «Դաշնակցութեամբ» պատկանած ուումը, դաշոյն, ատրճամակ, զնդակներ կամ որ եւ է իր վերջին դէպքին առթիւ իրենց քրտինքով մ'ն ա ց ա ծ ու ն ի ն կամ ու ե ու մ'ը պ ա հ ա ծ են փութան մանրամասնութեամբ հաղորդել խմբագրութեանս, որպէսզի պատշաճ դատուած կողմակողմ անուին եւ յանձնին «Դաշնակցութեամբ» տեղակալ կոմիտէներուն: